

LUND
UNIVERSITY

Sexturism – den kubanska revolutionens uppehälle?

– en ideologianalytisk diskussion gällande avsikten med den teoretiska marxismen och effekten av den kubanska politiken

Ida Gunge

Mänskliga rättighetsstudier

Höstterminen 2011

Handledare: Jonna Pettersson

Abstract

This essay is an analysis of the Marxist ideology in theory and Cuban politics de facto, from a feminist point of view. The purpose with the analysis is to investigate possible links between the theoretical Marxism, Cuban politics and the presence of sex tourism in Cuba. This analysis is meant to work as a tool for discussing the fact that sex tourism is not in any way justified according to Marxism theory and the direct words of Fidel Castro. Though, during the economic crisis in Cuba, the Cuban government invested in tourism, when trying to save the revolution. Additionally the government decided that tourists and Cubans were going to use different currencies. This creates tourism apartheid, since tourists are able to buy luxurious supplies and some places are for tourists only. I have found that women in Cuba are disfavoured, since according to the Cuban law of prostitution, the prostitutes are imposed guilt upon and the government's decisions seems to be the underlying reason why sex tourism occurs in Cuba. To investigate whether the situation women in Cuba experience is just, I have used John Rawls liberal theory of justice in comparison with the Marxism theory of justice.

Innehållsförteckning

Abstract.....	1
Innehållsförteckning.....	2
Förkortningar.....	3
1. Inledning.....	4
1.1 Syfte.....	5
1.2 Teori.....	5
1.3 Metod och material.....	7
Bakgrund.....	10
2. Begreppsdefinitioner och teori.....	10
2.1 Definition av begreppet diskriminering (direkt och indirekt).....	10
2.2 Definition och problematisering av uttrycket sexturism.....	12
2.3 Rättvisa och jämlikhet – John Rawls i förhållande till Marx.....	14
2.4 Feministisk kritik av de två rättvisteorierna, med fokus på jämlikhetsbegreppet.....	15
3. Den teoretiska politiska agendan på Kuba – grundprinciper och historisk kontext.....	16
3.1 Historisk kontext och politiskt system.....	17
3.2 Kommunism-leninism.....	17
3.3 José Martí.....	18
4. Marxism-leninismen i Partido Comunista de Cuba och Marxism och feminism.....	19
4.1 Feminismen och marxismen.....	19
5. Ekonomisk och social politik- i teorin.....	21
5.1 Turismen – den ekonomiska räddningen?.....	22
5.2 Valutauppdelningen.....	23
Analys.....	24
6. PCC:s de facto påverkan.....	24
6.1 Vad har PCC gjort för att stävja sexturismen?.....	24
6.2 Direkt eller indirekt diskriminering de jure (genom lagstiftning)?.....	25
6.3 Vari ligger missgynnandet?.....	27
7. Applicering av Rawls och Marx rättvisteori i frågan om huruvida kvinnor missgynnas.....	29
8. Avslutande diskussion och slutsats.....	30
Källförteckning.....	34

Förkortningar

CEDAW- Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women

FN- Förenta Nationerna

GDP – Gross Domestic Product

PCC- Partido Comunista de Cuba

1. Inledning

Livet som turist på Kuba ter sig relativt annorlunda från livet som kuban, speciellt i och med de skillnader som görs i användandet av valuta; en valuta för kubaner och en för turister. Den kubanska valutan och ransoneringskortet som utdelas av staten räcker generellt för att tillfredsställa de mest basala behoven. De ”lyxigare” varorna avsätts till turisterna för att skapa en turismvänlig atmosfär. Turismen har nämligen kommit till att bli den största inkomstkällan i Kubas statskassa. Hur kan det komma sig att en industri som skapat stora klyftor, mellan turister och kubaner, har blivit en nyckelfunktion för vidare finansiering av den marxism-leninistiska revolutionen?

Kuba är ett komplext och ytterst speciellt land, till stor del på grund av det kubanska styrets politiska övertygelser. Kuba är en av de få kvarvarande marxist-leninistiska staterna. På senare tid har dock den kubanska regeringen utfört flera reformer, som har verkat mot ett mer öppet och marknadsekonomiskt samhälle. Dessa reformer beror delvis på en utpräglad ekonomisk kris under 1990-talet och delvis på att Fidel Castro avgick från presidentposten 2004, till förmån för sin bror Raul Castro. Kuba förändras. Just därför är Kuba ett väldigt intressant och spännande land att undersöka.

Sexturismen på Kuba, som fungerar som mitt huvudämne i denna uppsats, är sannolikt ett resultat av sådana reformer. Den ekonomiska krisen skapade en extremt ohållbar situation som krävde nya satsningar. Turismen blev den största, mest betydande satsningen. Detta trots att Fidel Castro, vid revolutionärernas övertagande 1959 att turism var ”ännu en form av imperialism, uppbyggt på bevarandet av det borgerliga klassamhället.”¹ Detta är en av de kontroverser jag har upplevt när jag har studerat den kubanska politiken. När jag ideologianalytiskt undersökte marxism-leninismen, den ideologi som revolutionärerna tillskrev sig, upptäckte jag att denna föränderliga attityd gentemot olika fenomen, beroende på situationen, till och med var signifikativ för åskådningen.

Jag har i denna uppsats arbetat ideologianalytiskt för att undersöka den kubanska politiken i förhållande till fenomenet sexturism. Den första delen av uppsatsen består av en redogörelse för den teoretiska marxism-leninismen och den teoretiska politik som Partido Comunista de Cuba står för. Med andra ord skulle man kunna benämna det som avsikten med politiken. Den andra delen

---

¹ Gustafsson, Thomas, *Kuba*, Carlsson, Stockholm, 2006, sida 537

består av hur denna politik de facto har påverkat sexturismens utveckling på Kuba. Med andra ord är det effekten av den teoretiska politiken. Denna analys kommer göras ur ett feministisk politiskt synsätt. Genom detta upplägg vill jag även diskutera kring om den teoretiska politiken leder till ett de facto missgynnande av kvinnor, då merparten av de prostituerade är kvinnor. Det vill säga att denna uppsats är en analys av vad en teoretisk *avsikt* kan ge för *effekt*, de facto.

1.1 Syfte

När jag studerat sexturism och Kuba ytterligare, skapades andra paralleller och frågeställningar kring ämnet. Jag ville därför undersöka hur den kubanska statens politik har påverkat förekomsten av sexturism. Utöver det politiska sammanhanget, började jag fundera över situationen ur en feministisk synpunkt, framför allt ur en diskrimineringsynpunkt.

Syftet med denna uppsats, är följaktligen att med hjälp av en ideologianalys ur en feministisk synpunkt svara på följande fråga som huvudfråga:

Finns det sannolikt ett direkt eller indirekt samband mellan den, i grunden, marxist-leninistiska och totalitära politik som PCC (Partido Comunista de Cuba) för, den finansiella krisen på Kuba, satsningen på turismen och sexturismen på Kuba?

Vidare frågor kommer att fungera som verktyg för att svara på huvudfrågan. Vad innebär egentligen ordet sexturism? Hur ser förekomsten av sexturism ut på dagens Kuba? Vilka bakomliggande orsaker finns för att förklara anledningen till sexturismens förekomst just nu? Hur ser Kubas politik ut i teorin gällande turism, prostitution och feminism? Vad resulterar denna teoretiska politik i gällande turism, prostitution och feminism? Leder den finansiella politik som Partido Comunista de Cuba för till ett direkt eller indirekt missgynnande av kvinnor, då de är den största gruppen bland de prostituerade? Hur ser egentligen den marxistiska rättvisepincipen och därmed även jämlikhetsbegreppet ut?

1.2 Teori

I denna uppsats utgår jag från ett antal olika teorier om marxismen med en feministisk kritisk utgångspunkt. Jag utgår i hela studien från väl använda begrepp inom diskrimineringsområdet: avsikt och effekt. Den teoretiska politiken som avsikten och vad politiken de facto leder till som effekt. Vidare använder jag mig av två olika teorier om rättvisa: John Rawls mer normativa och

den marxistiska. I denna del av analysen står begrepp som rättvisa och jämlikhet i fokus, vilka båda är signifikanta för både marxismen och feminismen.

Till teorierna om marxism har jag använt mig av Sven-Eric Liedmans bok *Positivism & Marxism* och Leszek Kolakowskis bok *Main Currents of Marxism – the breakdown*. Liedman analyserar marxismen vetenskapligt. Teoretiskt har jag använt mig av Liedmans analys av den teoretiska marxismen i förhållande till den praktiska och de motsättningar som finns däremellan. Liedman beskriver motsättningar inom marxismen då själva teorin verkar relativt strikt, men de stolpar som marxismen bygger på är vaga och avslutas alltid med stor öppning för tolkning.²

Denna motsättning är något som även Kolakowski nämner i sin redogörelse för marxismens nedgång. Den polska författaren Kolakowski ger en väldigt kritisk och närgången bild av marxismen, vilket ger hans teorier ett annat synsätt än Liedmans, som är mer neutrala. Kolakowski tar upp samma motsättningar, men beskriver också hur marxismen har vidareutvecklats på sätt som varit förödande. Bland annat beskriver författaren marxism-leninismen, som föregångare till stalinismen. Detta är speciellt intressant för denna uppsats, då Kuba tillskrev sig just marxism-leninismen. Kolakowski hävdar att då Lenin tolkade marxismen som en världsåskådning, för proletariatet att tolka, gav det Stalin möjlighet att tolka marxismen som totalitär.³

De feministiska teoretiker som jag har utgått ifrån är Maria Wendt Höjer och Cecilia Åse, författare till *Politikens Paradoxer- en introduktion till feministisk politisk teori*. Deras teori om förhållandet stat och kön har varit av intresse för uppsatsen. Höjer och Åse beskriver förhållandet mellan stat och kön som både frigörande och beroendeframkallande. Å ena sidan tillåts kvinnan att jobba och föreverkliga sig själv tack vare statliga hjälpmedel som barnomsorg. Å andra sidan skapas istället ett beroendeförhållande till staten, både som arbetsgivare och servicetagare.⁴ I ett avsnitt i *Positivism & Marxism*, beskriver Liedman den problematik som uppstår vid förening av marxismen och feminismen. Detta beror på att de olika åskådningarna baseras på ett rättvis och jämlikhetsideal, men fokuserar på olika grupper; klass och kön.⁵

---

² Johansson, Ingvar & Liedman, Sven-Eric, *Positivism och marxism*, 4. uppl., Daidalos, Göteborg, 1993, sida 152-153

³ Kolakowski, Leszek, *Main currents of Marxism: its origins, growth and dissolution. 3, The breakdown*, Oxford U.P., Oxford, 1981, sida 5, 117

⁴ Wendt Höjer, Maria & Åse, Cecilia, *Politikens paradoxer: en introduktion till feministisk politisk teori*, 2., [omarb. och utök.] uppl., Academia adacta, Lund, 1999, sida 47

⁵ Johansson, Ingvar & Liedman, Sven-Eric, *Positivism och marxism*, 4 uppl., Daidalos, Göteborg, 1993, sida 113

Vidare har jag valt att undersöka två centrala begrepp för marxismen och feminismen; rättvisa och jämlikhet. Detta har jag gjort med hjälp av John Rawls rättviseteori och den marxistiska rättviseteorin. Vidare talar Rawls om okunnighetens slöja, bakom denna slöja vet människan inte vilket kön, etnicitet, klass som man hör till. Rawls menar att skulle människan stå bakom denna slöja, skulle vi eftersträva samma primära nyttigheter, vilket skulle leda till jämlikhet. Denna teori kritiseras av feministiska skillnadsteoretiker, då man menar att det finns risk att könsmaktordningen bortses ifrån om kön inte erkänns som en rollfaktor.⁶

Den marxistiska rättviseteorin bygger på två principer; icke-exploateringsprincipen och behovsprincipen. Dessa principer samspekar genom att icke-exploateringsprincipen fungerar på så sätt att alla som bidrar till den statliga produktionen, ska få ta del av produktionens mervärde. Behovsprincipen jämnar ut de fysiska orättvisor som redan finns, som exempelvis att en person är svagare än en annan och därmed bidrar mindre, då alla endast ska ta så mycket som man är i behov av.⁷

1.3 Metod och material

Metodologiskt började jag med att söka efter material om den teoretiska marxismen, marxism-leninismen i synnerhet, för att kunna genomföra en teoretisk ideologianalys. Jag fann här många böcker som behandlar och analyserar marxismen och marxism-leninismen. Det jag ansåg mest intressant i detta material var att jag fann att det fanns teorier som stöttade en tanke jag hade fått då jag läst om sexturismen på Kuba. Nämligen motsättningarna i marxismens teoretiska politik och den politik som faktiskt har utförts.

Denna diskussion om ideologiers teori och effekt återfinns i klassisk ideologianalys. Genom att likställa begreppet ideologi med någon typ av idésystem, säger denna definition endast hur ideologin fungerar teoretiskt, utan att spekulera kring dess eventuella effekt. Marxismen ses dock, allmänt som en ideologisk teori vars funktion är inbyggd. Ett intressant faktum är exempelvis att marxismen och liberalismen båda anser att ekonomiska faktorer är av största avgörande vikt för

---

⁶ Wendt Höjer, Maria & Åse, Cecilia, *Politikens paradoxer: en introduktion till feministisk politisk teori*, 2., [omarb. och utök.] uppl., Academia adacta, Lund, 1999, sida 27-28 och 30-31

⁷ Reinikainen, Jouni, 2009, "Rättvisa", i Beckman, Ludvig & Mörkenstam, Ulf (red.), *Politisk teori*, 1. uppl., Liber, Malmö, 2009, sida 70-71

samhällsutvecklingen. Dock blir den tänkta effekten och den verkliga effekten väldigt olika, vid tillämpning av de olika ideologierna.⁸

Jag använder i denna uppsats ideologianalysen genom att analysera förekomsten av den marxistiska ideologin i ett sakområde (sexturism) och politiskt (Partido Comunista de Cuba:s politiska agenda). Genom ett aktörsperspektiv, det vill säga vad den kubanska regeringen har de facto utfört i sakområdet, undersöker jag vad en regering med marxism-leninistisk politik i bakgrunden kan resultera i. Därmed skapas en funktionell kritisk ideologianalys, i vilken den ideologiska effekten framhålls.⁹

Den kritiska ideologianalysen är en tradition som anses ha sitt ursprung i den marxistiska läran. Enligt denna tradition upplever samhällen i allmänhet motsättningar som måste döljas för att kunna upprätthållas. Detta görs genom att skapa olika föreställningar, det vill säga ideologier. Marx menade också att en människas ideologiska intresse ligger i personens bakgrund och sociala villkor.¹⁰ Enligt den marxistiska teorin bör det dock ligga i allas intresse att slutligen leva i ett marxistisk samhälle. Då revolutionen är utförd och människorna fått uppleva ett rättvisare och jämlikt samhälle, ska social harmoni uppnås. Denna harmoni ska göra att alla vill arbeta för det gemensamma bästa.

Vid materialinhämtningen fann jag vissa svårigheter med att finna information om den teoretiska politik som PCC för. Relativt långt in i uppsatsskrivandet hittade jag boken *Kuba* av Thomas Gustafsson. *Kuba* är ett resultat av 20 års rapportering från Kuba. Gustafsson fastställer i sitt förord till boken att han är opartisk i frågan om det politiska Kuba, det vill säga att Gustafsson inte är medlem av något parti eller organisation. Boken är tänkt som en fackbok, men är skriven i form av ett dokumentärreportage. För att erhålla en förståelse för hur PCC tillämpat marxism-leninismen i sin teoretiska politik, likväl som i de facto effekter som politiken gett, har jag till stor del använt mig av denna bok. Mycket i och med det stora empiriska material som boken erbjuder, men också att den framgår som en neutral, utomstående källa.

---

⁸ Bergström, Göran & Boréus, Kristina, *Textens mening och makt: metodbok i samhällsvetenskaplig textanalys*, Studentlitteratur, Lund, 2000, sida 149-150

⁹ Bergström, Göran & Boréus, Kristina, *Textens mening och makt: metodbok i samhällsvetenskaplig textanalys*, Studentlitteratur, Lund, 2000, sida 154-155

¹⁰ Bergström, Göran & Boréus, Kristina, *Textens mening och makt: metodbok i samhällsvetenskaplig textanalys*, Studentlitteratur, Lund, 2000, sida 152

Som material att applicera teorierna som är presenterade i föregående avsnitt på, har jag använt mig av artikeln *Research on Marxist Societies – The Relationship between Theory and Practice*, av sociologen Paul Hollander. Hollander, tillsammans med journalisten Thomas Gustafsson, författaren till *Kuba*, har tillämpat synvinklar på hur Partido Comunista de Cuba:s politik verkar. Detta har jag funnit genom Hollanders sociologiska analys och Gustafssons empiriska studier. Tre andra artiklar har fungerat som supplement för teorierna och för faktabaserad information om Kuba.

Min tanke var att allt material skulle analyseras feministiskt kritiskt. För att kunna genomföra detta använde jag mig av boken *Politikens Paradoxer - en introduktion till feministisk politisk teori*.¹¹ De teorier som denna bok presenterade applicerade jag på situationen på Kuba. Även här fungerade boken *Kuba*¹², med sitt utvecklade empiriska material som svar på flera frågetecken gällande det rådande läget på Kuba. Ett exempel är en intervju med en 20-årig prostituerad kvinna, där det framgår tydligt att kvinnan inte anser sig vara prostituerad. Denna intervju kan självklart inte tas som generellt för alla kubanska prostituerade kvinnor. Dock har flera andra artiklar understött denna intervju, kring problematiseringen av hur omvärlden och den prostituerade själv definierar sig.¹³ Bland annat presenteras en liknande diskussion om den prostituerades självdefinition i boken *The tourism encounter: fashioning Latin American nations and histories*, av författaren Florence E. Babb, från 2011.

För att skapa en genomgående upplevelse i uppsatsen har jag valt att använda mig av ett antal begrepp och samband för att tydliggöra upplägget. De begrepp jag använder mig av är **rättvisa** och **jämlikhet** som står i fokus för marxismen som är den ideologi jag ursprungligen analyserar och även feminismen genom vilken jag kritiserar och undersöker marxismen. De olika åskådningarna har dock olika centraliserade grupper: kön och klass. Till undersökningen av dessa begrepp har jag använt mig av kapitlet *Rättvisa* av Jouni Reinikainen från boken *Politisk teori* med Ludvig Beckman och Ulf Mörkenstam som redaktörer.

Jag använde materialet för att kunna göra en jämförelse mellan en mer normativ (John Rawls) rättviseteori i förhållande till den marxistiska rättviseteorin. Denna jämförelse gjorde jag, som resten av bakgrundsmaterialet, ur en kritisk feministisk utgångspunkt. Anledningen till denna

---

¹¹ Wendt Höjer, Maria & Åse, Cecilia, 1999

¹² Gustafsson, Thomas, 2006

analys är att jag vill undersöka hur den marxistiska rättviseteorin framgår, i förhållande till en annan. Rättvisperspektivet i sig blir intressant, då det både är centralt i den marxism-leninistiska ideologin och hos den filosof som den kubanska regeringen använder som sin grundstolpe; José Martí.

Två andra begrepp, som jag fann fungerar som en sorts grund för hela uppsatsen, är **avsikt** och **effekt**. Dessa begrepp förklarar bakgrunden i uppsatsen i förhållande till analysen, likväl som de fungerar som två essentiella begrepp för hela grundfrågan i uppsatsen. Bakgrunden, där jag skriver om den teoretiska marxismen i allmänhet för att fördjupa mig lite mer i marxism-leninismen för att sedan fördjupa mig i den kubanska teoretiska politiken är alla uttryck för den avsikt ideologin eller politiken har. I analysen diskuterar jag denna ideologi och politikens de facto påverkan, vilket i sig är effekten av densamma.

Min huvudfråga är en fråga om diskriminering, då missgynnade av en grupp är likställt med diskriminering. En stor del av denna fråga som uppsatsen är till för att försöka svara på är då huruvida det finns en avsikt och/eller effekt med den politik som den kubanska regeringen för, som skapar ett indirekt eller direkt missgynnande av kvinnor.

Bakgrund

2. Begreppsdefinitioner och teori

Uppsatsens bakgrund påbörjas med två definitioner: av begreppet diskriminering (direkt och indirekt) och av uttrycket sexturism. Detta för att klargöra min utgångspunkt då dessa uttryck är återkommande i uppsatsen. Vidare genomförs en utförlig redogörelse av den marxistiska rättviseteorin i jämförelse med John Rawls rättviseteori. Anledningen till att dessa teorier får så pass stor plats, är dess relevans för min utgångspunkt och metodik.

2.1 Definition av begreppet diskriminering (direkt och indirekt)

När det gäller begreppet diskriminering har jag utgått från CEDAW:s definition, som framgår av artikel 1 i Konventionen om avskaffande av all diskriminering av kvinnor. Anledningen till att jag har valt denna definition är att Kuba, sedan 1980, har ratificerat denna konvention och därmed

bör anse dess definition av diskriminering som legitim.¹⁴ Artikel 1 i CEDAW säger som följer:

*”Diskriminering innebär varje åtskillnad, undantag eller inskränkning gjord på grund av kön som har som **följd** eller **syfte**¹⁵ att begränsa eller omintetgöra erkännandet av mänskliga rättigheter och grundläggande friheter på det politiska, ekonomiska, sociala, kulturella eller medborgerliga området eller något annat område för kvinnor, oberoende av civilstånd och med jämställdheten mellan kvinnor och män som grund, eller åtnjutandet eller utövandet av dessa rättigheter och friheter.”*

Början av artikeln tolkar jag som att följd eller syfte är likställt med de begrepp jag känner är mer förklarande i situationen, avsikt och effekt. Detta innebär att likväl direkt som indirekt diskriminering inkluderas i definitionen. Direkt diskriminering kräver ett syfte bakom det som skapat ett missgynnande, medan indirekt diskriminering endast kräver effekten, alltså missgynnandet i sig. Vidare gäller denna definition erkännande av mänskliga rättigheter och grundläggande friheter, vilket återger att den täcker alla områden och situationer. Vad jag också läser ut från denna artikel är att missgynnandet ska vara oproportionerligt och inte ha som mål att främja jämställdhet (exempelvis som positiv särbehandling kan ha) för att räknas som diskriminering.

I CEDAWs ”General recommendations” från 2004 specificerar kommittén denna definition genom att fastställa att staterna binder sig till att försäkra sig om att ingen form av direkt eller indirekt diskriminering tillåts förekomma i statens lagstiftning. Vidare stipulerar kommittén att kvinnor aktivt ska skyddas från diskriminering begått av statliga auktoriteter, rättsväsendet, organisationer, företag eller privatpersoner. Det vill säga såväl i den offentliga som i den privata sfären. Beskyddet ska bestå av kompetenta domstolar liksom sanktioner och annan botgöring vid diskrimineringsbrott.¹⁶

---

¹⁴ United Nations Treaty Collection, *Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women*, http://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=IV-8&chapter=4&lang=en (Hämtad: 2011-12-21)

¹⁵ Fetstilt tillagt i efterhand, av författaren

¹⁶ CEDAW (Convention on the Elimination of Discrimination Against Women), *General recommendation No. 25, on article 4, paragraph 1, of the Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women, on temporary special measures*, 2004, http://www.bayefsky.com/general/cedaw_genrecom_25_2004.pdf, sida 3 (Hämtad: 2011-01-01)

I samma dokument fastställer kommittén även en definition av indirekt diskriminering. Indirekt diskriminering kan uppkomma när en lag, policy eller program baseras på tillsynes könsneutrala kriterier, men de facto har en skadlig effekt på kvinnor. En lag kan exempelvis vara oavsiktligt modellerad efter en manlig livsstil, vilket exkluderar kvinnans livserfarenhet, som kan skilja sig från mannens. Dessa skillnader i sig kan komma från stereotypiska förväntningar, attityder och beteenden gällande kvinnor, baserade på biologiska skillnader mellan könen. De kan också vara baserade på ett generellt existerande underordnande av kvinnan.¹⁷

2.2 Definition och problematisering av uttrycket sexturism

Sexturism är ett komplext fenomen. Framför allt då det inte finns någon sluten definition av uttrycket. En av faktorerna som utgör sexturismens komplexitet är de svårpreciserade rollerna. Vem är offer och vem är förövare? Är dessa roller alls applicerbara på detta fenomen?

Sexturismens förekomst och tolkningar på Kuba då och nu

Innan revolutionen var Kuba kallat för ”Amerikas bordell” på grund av den stora förekomsten av prostitution, framför allt brukat av amerikaner på semester. Anledningen till att Kuba blev ett så pass populärt resmål för amerikaner var från början spritförbudet som utlystes i USA efter första världskriget. Kuba blev en tillflyktsplats för barliv, nattklubbar och hasardspel. Politiker valde att inte se den markant ökande prostitution och barnprostitution som utvecklades, i och med ett etablerat mutsystem till politikernas fördel. Efter en kort period av reformer för att bland annat avveckla sexturismen under presidenten Ramón Grau, tog Fulgencio Batista makten med amerikanskt stöd, genom militärkupp 1934. Flera maktskiften skedde sedan fram och tillbaka under tio år, tills Grau till sist fick makten igen. Dock var Grau nu mindre idealistisk och även han tog emot mutor och samarbetade med amerikansk maffia. Den tid som följde på Kuba, fram till revolutionen 1959, skulle kantas av mutade politiker, amerikansk maffia och utbredd sexturism.¹⁸

---

¹⁷ CEDAW (Convention on the Elimination of Discrimination Against Women), *General recommendation No. 25, on article 4, paragraph 1, of the Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women, on temporary special measures, 2004*, http://www.bayefsky.com/general/cedaw_genrecom_25_2004.pdf, sida 9 (Hämtad: 2011-01-01)

¹⁸ Gustafsson, Thomas, *Kuba*, Carlsson, Stockholm, 2006, sida 205-209

”Om Fidel hade styrt landet bättre skulle jag inte behöva göra så här. För oss som inte har convertibles finns inget. Maten, kläder, skor, tvål, allt måste betalas med pesos convertibles” Lily, 20 år, jinitera¹⁹

Detta citat är sagt av en 20-årig kvinna på dagens Kuba, där sexturismen förekommer återigen. Citatet sätter fingret på problematisering med turismen och att anledningen till förekomsten är av en starkt ekonomisk karaktär. Män eller pojkar som säljer sina kroppar förekommer, men merparten av de prostituerade är kvinnor, därav kommer jag att fokusera på denna grupp. På Kuba idag kallar kvinnor som ”möter” utländska män och umgås i utbyte mot en middag eller pesos convertibles²⁰ inte sig för prostituerade.

Detta beror delvis på att majoriteten av dessa kvinnor inte ingår i något organiserat nätverk, istället arbetar de privat. Därmed finns det ingen tredje hand, ingen hallick eller bordell som ska ha en del av profiten. Faktumet att det inte finns någon tredjehand gör att de prostituerade inte behöver arbeta, mer än vad de själva anser nödvändigt. Dock leder det också till att de säljer sina kroppar till ett mycket billigt pris, eftersom det inte finns någon tredjehand som kräver ut en del av förtjänsten. Detta är en del av anledningen till att sexturister väljer Kuba som resmål.²¹

Kvinnorna kallas istället för jiniteras, vilket ordagrant betyder ryttarinna. Vad uttrycket egentligen står för är en tolkningsfråga. Men den allmänna förklaringen är någon som umgås med en västerlänning för att få uppleva det godare livet, i utbyte mot sex och/eller närhet. Lily, en 20-årig jinitera som intervjuas i boken *”Kuba”*, likställer sin situation med att gå ut med kubaner och ha sex med dem, med enda skillnaden att hon får en present när hon går ut med utlänningar. Lily studerade tidigare till lärare, men har helt gett upp studierna, då hon tror att det inte skulle ge henne något. Hon hoppas på att träffa en turist som tar henne från Kuba, något som hänt vänner till Lily.²²

Jag vill även understryka att jag har valt att använda den normativa synen på yrket prostitution; att det är något som bör undvikas, då det kan vara fysiskt och psykiskt skadligt för den prostituerade. Med detta sagt, vill jag även framlägga att jag har förståelse för att det finns väldigt många olika

---

¹⁹ Gustafsson, Thomas, *Kuba*, Carlsson, Stockholm, 2006, sida 599, 600

²⁰ Pesos convertibles är den valuta som turister använder och därmed den valuta som lyxigare varor än de mest basala kan köpas för. Mer om denna valutauppdelning kommer i kapitlet om Kubas ekonomiska politik.

²¹ Davidson, O’Connell, Julia, *Sex tourism in Cuba, Race and Class*, 1996 38: 39-48, sida 4, <http://rac.sagepub.com/content/38/1/39.citation>, (hämtad 2011-10-11)

²² Gustafsson, Thomas, *Kuba*, Carlsson, Stockholm, 2006, sida 598-599

former av prostitution. Anledningen till att jag använder mig av denna normativa uppfattning är för att förenkla förståelsen för fenomenet och att det inte är av signifikativ relevans för just denna uppsats att definiera prostitution på något annat sätt.

2.3 Rättvisa och jämlikhet – John Rawls i förhållande till Marx

Följande jämförelse kommer jag att använda för att, i analysen, tillämpa de olika rättviseteorier i frågan om kvinnor utsätts för orättvis behandling, med ett direkt eller indirekt missgynnande som utgång. Anledningen till att jag använder John Rawls rättviseteori här är för att kunna jämföra det marxistiska synsättet med en mer normativ och nyare teori om rättvisa. Därmed ökar förståelsen för den marxistiska rättviseteorin. Ett centralt begrepp inom både feminismen och rättviseteorier är jämlikhet. Jag kommer därmed att jämföra dessa principer ur ett feministiskt perspektiv med fokus på begreppet jämlikhet.

Som med andra delar av det marxistiska manifestet (se delen om Kommunism-leninism) är även rättviseteorin tolkad på flera sätt, med tillägg och avlägsnande. En relevant del av den marxistiska rättviseteorin handlar om en icke-exploateringsprincip. Denna princip kritiserar att arbetare inte får betalt tillräckligt i förhållande till den avkastning deras arbete ger. Marx anser att arbetarna har rätt till avkastningen, då deras arbete är det enda som skapar mervärde. Detta är orättvisa. Icke-exploateringsprincipen säger ordagrant: *Av var och en efter förmåga, åt var och en efter bidrag*. Rättvisa skapas det vill säga genom att arbetare betalas i proportion till sitt bidrag till produktion, för att utjämna och till sist eliminera inkomstklyftor.

En annan relevant del i den marxistiska rättviseteori är behovsprincipen. För att förhindra orättvisor som kan uppstå vid tillämpning av icke-exploateringsprincipen, i och med att människor är fysiskt olika starka och därför har olika möjlighet till produktion, ska behovsprincipen appliceras. Behovsprincipen innebär att en person inte har rättighet till mer än vad personen behöver. Är en person svagare och annan starkare ska de ändå betalas samma i lön, oavsett deras produktionsmängd. Dessa rättviseteorier är som sagt tolkade på olika sätt och i princip aldrig tillämpade exakt som teorin säger.²³

En färskare rättviseteori står John Rawls för. Enligt Rawls är rättvisans primära syfte att åtgärda livets godtycke. Med godtycke menas här de omständigheter som ligger bortom vår kontroll.

---

²³ Reinikainen, Jouni, 2009, "Rättvisa", i Beckman, Ludvig & Mörkenstam, Ulf (red.), *Politisk teori*, 1. uppl., Liber, Malmö, 2009, sida 70-71

Rawls menar att det finns tre typer av tillfälligheter som påverkar våra chanser i livet. Dessa tillfälligheter är naturlig slump, sociala omständigheter och tur eller otur. Hur man drabbas av tillfälligheterna ska jämnas ut genom att människan ska ingå en ursprungsposition. Denna teori kallar Rawls ”*the veil of ignorance*”, eller ”*okunnighetens slöja*”. Bakom denna slöja vet människan inte vad man är för kön, nationalitet, etnicitet eller klass och så vidare. Rawls menar att bakom denna slöja råder total jämlikhet mellan individer. Alla är lika i sin rationalitet och i tankegången. Därmed skulle människan, i ursprungspositionen, välja en jämn fördelning av de primära nyttigheterna. Det vill säga att Rawls anser att dessa primära nyttigheter ska fördelas jämnt, så länge inte en viss ojämlikhet i fördelandet skulle fungera som gynnande för de sämst ställda i samhället.²⁴

Vidare talar Rawls om proceduriell rättvisa, det vill säga rättvisa inför rättsväsendet. Neutrala regler ska garantera likabehandling och opartiskhet inför rättsväsendet. Rawls målar upp olika varianter av proceduriell rättvisa. Bland annat det som Rawls anser att rättsväsendet tillämpar; imperfekt proceduriell rättvisa, där det finns kriterium för vad rättvisa innebär i rättsfall, att oskyldiga går fria och skyldiga döms. Men det finns ingen procedur som garanterar att detta blir utfallet.²⁵

2.4 Feministisk kritik av de två rättvisteorierna, med fokus på jämlikhetsbegreppet

Den kritik som är riktad mot Rawls ur ett feministiskt perspektiv, ligger främst på Rawls tankar kring jämlikhet. Hans teori kring jämlikhet bygger på ”*the veil of ignorance*”, eller ”*okunnighetens slöja*”. Bakom denna slöja vet människan inte vad man är för kön, nationalitet, etnicitet eller klass och så vidare. Rawls menar att bakom denna slöja råder total jämlikhet mellan individer. Alla är lika i sin rationalitet och i tankegången. Feminismens kritik på detta är att man frågar sig om jämlikhetsbegreppet förlorar sin innebörd om man förutsätter att alla jämlika är likadana. Möjligtvis osynliggör denna teori även maktskillnader mellan könen, då man förutsätter jämlikhet om vi vore ovetande i vår roll. Detta tankesätt kallas för skillnadsteori och innebär att jämlikhetstanken i sig är problematisk, då den bygger på att alla är lika. Att använda sig av det generella leder till ett exkluderande av det specifika. Enligt skillnadsteoretiker uppnås inte

---

²⁴ Reinikainen, Jouni, 2009, ”Rättvisa”, i Beckman, Ludvig & Mörkenstam, Ulf (red.), *Politisk teori*, 1. uppl., Liber, Malmö, 2009, sida 61

²⁵ Reinikainen, Jouni, 2009, ”Rättvisa”, i Beckman, Ludvig & Mörkenstam, Ulf (red.), *Politisk teori*, 1. uppl., Liber, Malmö, 2009, sida 70-71 sida 55 och 57

jämlikhet genom att skapa könsneutrala individer. Att ignorera könsskillnader osynliggör de strukturer som könsroller skapar i samhället.²⁶

Marxistisk teori gällande jämlikhet utgår främst från människans roll i sociala sammanhang. Människans roll i samhället bestäms främst genom hennes arbete. Detta blir problematiskt, då kvinnor, universellt sett och ur ett kubanskt perspektiv till stor del arbetar både i hemmet och offentligt eller endast i hemmet. Detta påvisar att marxismens teori om jämlikhet utgår från ett manligt eller androcentriskt perspektiv, med mannen som norm.²⁷ Det vill säga att feminismen utsätter marxismen för en paradigmatkritik, att tidigare forskare misslyckats med att arbeta ur ett kvinnligt perspektiv.

Om man endast ser till de arbetande kvinnorna, står man mycket väl inför samma villkor, på arbetet. Där förekommer en könsblindhet.²⁸ Denna könsblindhet uppmuntras förmodligen av jämlikhetsteoretikerna, motsatsen till skillnadsteoretikerna. Enligt jämlikhetsteoretikerna måste samhället vara könsneutralt för att uppnå jämlikhet mellan könen. Kön ska helt enkelt inte ha någon betydelse i samhället. Jämlikhetsteoretiker anser att ett förnekande av skillnader mellan kön, klass, etnicitet och så vidare har lett till att dessa grupper har fått politiskt erkännande, genom att räknas in i det kollektiva hela och inte som utomstående grupper.²⁹

3. Den teoretiska politiska agendan på Kuba – grundprinciper och historisk kontext

Min tanke med detta kapitel är att jag ska genomföra en ideologianalys av marxismen, marxism-leninismen i synnerhet. Detta material kommer att ligga till grund för att sedan kunna undersöka PCC:s politiska agenda. Analysen kommer jag att göra ur en feministisk synvinkel. Att det finns en konflikt inom marxismen, mellan teori och praktik är något Sven-Eric Liedman, idéhistoriker, anser. Å ena sidan ses teorin som oföränderlig, med sina påståenden om verkligheten. Å andra sidan anses det signifikativt för just marxismen som metod, att den vid

---

²⁶ Wendt Höjer, Maria & Åse, Cecilia, *Politikens paradoxer: en introduktion till feministisk politisk teori*, 2., [omarb. och utök.] uppl., Academia adacta, Lund, 1999, sida 27-28 och 30-31

²⁷ Wendt Höjer, Maria & Åse, Cecilia, *Politikens paradoxer: en introduktion till feministisk politisk teori*, 2., [omarb. och utök.] uppl., Academia adacta, Lund, 1999, sida 28-29

²⁸ Barrett, Michéle, *Kvinnoförtryck en feministisk och marxistisk analys*, Zenit Förlag, 1982, sida 105-106

²⁹ Wendt Höjer, Maria & Åse, Cecilia, *Politikens paradoxer: en introduktion till feministisk politisk teori*, 2., [omarb. och utök.] uppl., Academia adacta, Lund, 1999, sida 30-31

applicering på en föränderlig verklighet skapar föränderliga ställningstaganden.³⁰ För att få ökad förståelse för marxismen och den kubanska politikens bakgrund börjar detta kapitel med en historisk kontextredogörelse.

3.1 Historisk kontext och politiskt system

1976 antog Kuba sin konstitution som innebar att revolutionen institutionaliserades och Kuba var numera en socialistisk enpartistat av sovjetisk modell. Ursprungligen var det beslutat att partikongressen, som högsta beslutande organ, skulle mötas var femte år och skapa en femårsplan. Detta system har ändrats till att kongressen möts när politbyrån (det organ som numera besitter makten) anser det finnas behov. Vid det fjärde av dessa kommissionsmöten, 1991 (efter Sovjetunionens fall), skapade man riktlinjer för centrala ekonomiska reformer. Dessutom suddades kopplingarna till Sovjetunionen bort från partiprogrammet och det beslutades att den marxism-leninistiska grundpartiet stätt på, skulle bytas ut mot statshjälten José Martí's filosofi.³¹ Vad denna filosofi egentligen innebar är diskutabelt, men en kortare genomgång av denna följer nedan.

3.2 Kommunism-leninism

Trots att den sovjetiska kopplingen helt avskrevs från PCC:s partiprogram efter Sovjetunionens fall, har kommunism-leninismen haft och förmodligen fortfarande har en stor inverkan på PCC:s ideologi och agenda.

Marxism-leninismen är föregångaren till stalinismen. Lenins marxistiska doktrin sade att då marxism är en världsåskådning och ett instrument för det proletära partiet, är det upp till detsamma parti att tolka vad marxism är och inte är. På så sätt blir Lenins tolkning av marxismen tillåtande, kanske till och med uppmuntrande till enpartistater och en ledare som i princip får ett suveränt styre. Stalin tog sedan till sig denna ideologi, men tolkade vidare och lade till. Karaktäristiskt för Stalins tolkning är det totalitära styret och kombinationen av extremt strikt och extremt flexibelt. Strikt på sättet man impregnerade av oföränderliga formler som ska gälla i alla situationer. Flexibelt i och med dessa formlers vaga innehåll, som gjorde att det gick att

---

³⁰ Johansson, Ingvar & Liedman, Sven-Eric, *Positivism och marxism*, 4. uppl., Daidalos, Göteborg, 1993, sida 152-153

³¹ Gustafsson, Thomas, *Kuba*, Carlsson, Stockholm, 2006, sida 371-372

rättfärdiga vilken statspolicy som helst.³² Detta påvisar hur öppet för tolkning denna ideologi, som Kuba till en början byggde sin socialistiska stat på är.

Marxism-leninismen lovade samhällen som skulle eliminera all ekonomisk exploatering och ojämlikhet. Dessutom, eller möjligtvis därmed, skulle en social harmoni skapas, då staten inte längre skulle behöva utöva sin styrka, eftersom folket villigt skulle tjäna staten för det stora kooperativet. Före denna sociala harmoni uppnåtts kan alltså staten tvingas påvisa sin styrka genom kontroll inom alla områden.³³

Om man ska se till vad Kuba har tagit till sig av marxism-leninismen, rent teoretiskt är ett exempel att den ideologi som bedrivs på Kuba idag i folkmun kallas för Fidelismen. Detta påvisar i sig marxism-leninismens påverkan på PCC:s politik, fokuset på en person som suverän ledare. Detta är Fidel Castros tolkning, arvet förs vidare, med tillägg och utgallringar av det som inte passar. Vidare är det ett faktum att Kuba är en enpartistat. PCC har även tagit till sig teorin om den sociala harmonin och hur den uppnås. Ett exempel på detta är hur situationen kring sexturismen har hanterats, vilket jag kommer att skriva mer om i analysen.

3.3 José Martí

José Martí var en kubansk statshjälte, politiker, rebell och poet, som levde under 1800-talets andra hälft. Martí kämpade för Kubas självständighet från Spanien. Han var en karismatisk person, med stor åhörarkraft. Han ville bekämpa förtryck och orättvisor och uppnå frihet för det kubanska folket, om så våld krävdes. Målet var att förändra maktordningen med revolution. Mänskliga rättigheter fanns även på Martí's politiska agenda, i synnerhet yttrandefrihet. Att PCC har tagit sig an Martí's idéer som sin huvudsakliga politiska agenda, blir i detta fall underligt, då exempelvis inga andra politiska partier förutom PCC får förekomma. Och det är endast ett exempel på när yttrandefriheten har kränkts och fortfarande kränks. 1892 skapade Martí Partido Revolucionario Cubano. Partiet fick stort stöd hos de lägre stående klasserna och självständighetstörstande studenter i dåtidens Kuba. José Martí avled i strid i vad som blev Kubas andra frihetskrig mot Spanien.³⁴

---

³² Kołakowski, Leszek, *Main currents of Marxism: its origins, growth and dissolution. 3, The breakdown*, Oxford U.P., Oxford, 1981, sida 5, 117

³³ Hollander, Paul, Research on Marxist societies: The relationship between theory and practice, *Annual review of Sociology*, vol 8 (1982), sida 327, <http://www.jstor.org/pss/2945998>, (Hämtad 2011-10-12)

³⁴ Gustafsson, Thomas, *Kuba*, Carlsson, Stockholm, 2006, sida 153-157

Som tidigare nämnt valde PCC att använda sig av Martí, då man behövde en ny grund att stå på, i och med avskrivandet från alla kopplingar till Sovjetunionen. Kommunistpartiet skulle därmed ”Sträva efter nationell och social frihet samt socialismen som historisk nödvändighet”. Detta i linje med Martí’s ideal om frihet och rättvisa.³⁵

4. Marxism-leninismen i Partido Comunista de Cuba och Marxism och feminism

”Vi är nog det enda landet i världen där till och med de prostituerade har universitetsutbildning.”
Fidel Castro³⁶

Detta citat, sagt av dåvarande presidenten, Fidel Castro, påvisar PCC:s stolthet över det sociala nätverkssystem som har skapats. När till och med de prostituerade är utbildade, bevisas PCC:s lyckade satsning på utbildning. Dock påvisar det även Castros oförstående inställning till prostitutionens rot, vilken inte verkar vara utbildning, utan den ekonomiska ställning som råder. Partido Comunista de Cuba (PCC), Kubas kommunistiska parti är det enda tillåtna partiet på Kuba och därmed det ledande. Jag tänker i detta kapitel börja med att kortfattat diskutera marxismen i förhållande till feminismen.

Vidare kommer jag att undersöka huruvida marxism-leninismen fortfarande tillämpas på Kuba. Redogörelserna kommer att göras ur ett feministiskt perspektiv. Detta teoretiska material kommer jag att använda för att sedan analysera och diskutera kring den de facto påverkan som politiken som Kuba bedriver har, ur ett feministiskt perspektiv i allmänhet och i frågan om sexturism i synnerhet.

4.1 Feminismen och marxismen

”... Hennes pesolön är ju inte värt något längre. Vi män säger att staten tar hand om barnen. ... vill hon ge barnen mer att äta än lite ris, bönor och någon brödbit om dagen så måste hon jaga mat på annat håll.”³⁷

---

³⁵ Gustafsson, Thomas, *Kuba*, Carlsson, Stockholm, 2006, sida 371

³⁶ Gustafsson, Thomas, *Kuba*, Carlsson, Stockholm, 2006, sida 607

³⁷ Gustafsson, Thomas, *Kuba*, Carlsson, Stockholm, 2006, sida 581

Detta citat är taget ur en konversation mellan en grupp kubaner, om jämställdhet på Kuba. Den kubanska staten har genom reformer utvecklat ett relativt jämlikt system, enligt den marxistleninistiska agendan. Dock verkar den sociala attityden om kvinnan som den med det huvudsakliga ansvaret över barnens välmående finnas kvar.

Rent teoretiskt är marxismen en klassbaserad kritik medan feminismen bygger på en könsbaserad kritik. Ett synsätt är att om jämställdhet ska kunna uppnås måste marxismen som politik delas upp i en tvåsystem-teori. En teori som täcker den marxistiska klassanalysen kombinerat med en icke marxistisk analys av patriarkatet. Andra anser att det finns möjligheter att förena de båda.³⁸ Följande historiska analys av marxismen och PCC:s politik kommer att fungera som material för att undersöka dessa åskådningars förenlighet och oförenlighet. På detta material applicerar jag feministiska politiska teorier.

Vid början av 1900-talet, då kommunismen upplevde stor uppgång, var den allmänna uppfattningen hos revolutionsförespråkare att denna ideologi skulle lösa den så kallade kvinnofrågan. Könen skulle vara lika inför lagen, hemarbetet skulle lösas genom statliga hjälpmedel såsom daghem för barnen. Därmed skulle kvinnor inkluderas som värdefulla tillgångar i arbetsmarknaden. 1959, uttalade sig Fidel Castro om att kvinnor skulle befrias från hushållslaveriet så de aktivt skulle kunna delta och dra nytta av revolutionen.³⁹ Enligt feministiska teoretikerna *Maria Wendt Höjer* och *Cecilia Åse*, kan statliga hjälpmedel inom privata områden som barnomsorg å ena sidan ses som frigörande för kvinnan, då hon får möjlighet att arbeta och ekonomiskt frigöra sig från mannen. Å andra sidan byts beroenderelationen till mannen ut till en beroenderelation till staten. På Kuba, där alla företag är förstatligade, är det omöjligt att inte ha ett beroendeförhållande till staten, både genom barnomsorgen och genom det man arbetar med, som servicetagare och arbetstagare.⁴⁰

Som tidigare nämnt finns det en viss skepsis till att förena marxism och feminism, i och med marxismens fokus på klass och feminismens på kön. Om kvinnan ska ses som en underordnad klass, då kvinnan oftast arbetar mer än mannen i hemmet, måste först den traditionella synen på

---

³⁸ Johansson, Ingvar & Liedman, Sven-Eric, *Positivism och marxism*, 4. uppl., Daidalos, Göteborg, 1993, sida 113

³⁹ Nazzari, Muriel, The "Woman Question" in Cuba: An Analysis of Material Constraints on Its Solution, *Journal of Woman in Culture and Society* 1983, vol. 9 nr. 2, sida 246, <http://links.jstor.org/sici?sici=0097-9740%28198324%299%3A2%3C246%3AT%22QICA%3E2.O.CO%3B2-V>, (Hämtad: 2011-11-12)

⁴⁰ Wendt Höjer, Maria & Åse, Cecilia, *Politikens paradoxer: en introduktion till feministisk politisk teori*, 2., [omarb. och utök.] uppl., Academia adacta, Lund, 1999, sida 47

vad arbete är omvärderas. Att arbeta i hemmet är inte som ett arbete som ger direkta produktionsmängder och därmed ses det inte som något som bidrar till det finansiella mervärdet. Att bidra till mervärdet är, enligt marxismen, en förutsättning för att få ta del av mervärdet.⁴¹

Castro benämnde samma år även prostitution, som var av väldigt stor förekomst strax innan revolutionen, som ett ”*kapitalismens gissel*”.⁴² Mycket riktigt ökade kvinnors utbildningsmöjligheter markant efter PCC:s maktövertagande. På 1970-talet slog man fast vid den kubanska familjekoden, som lägger lika stort ansvar på en kvinna som en man när det gäller barnomsorg och hushållsarbete.⁴³ Huruvida den har efterlevts är svårbevisat.

5. Ekonomisk och social politik- i teorin

I detta kapitel kommer jag att återge en av bild av den ekonomiska och sociala politik som PCC teoretiskt utövar. Anledningen till att detta har relevans för uppsatsen är att den ekonomiska och sociala politiken är den del av politiken som verkar beröra frågan om sexturism mest. Den ekonomiska politiken är en möjlig bakomliggande anledning till sexturismen och den sociala politiken är den politik som ska skydda människor från en situation då denne känner sig tvingad att sälja sexuella tjänster.

PCC har som mål att driva en planekonomi, i linje med den marxistiska agendan. Planekonomi innebär att resursfördelningen kontrolleras av statliga myndigheter. Det vill säga vad som ska tillverkas, vad produkter ska kosta och vad som ska utbetalas i lön. Företag är statligt ägda. Planekonomi är tänkt att fungera som ekonomiskt utjämnande i samhället. Vissa menar att denna form av ekonomi leder till ineffektiv produktion och därmed brist på varor.⁴⁴

Den sociala politiken på Kuba bygger på att det ska finnas universell tillgång till sociala redskap, såsom sjukvård och att ansvaret för att understödja och leverera dessa redskap ligger på allmänheten. Sjukvård och utbildning är gratis. Det finns ett utbrett socialt nät som exempelvis bostadsunderstöd, skydd för arbetare och arbetslösa, livsmedelsunderstöd och så vidare.

---

⁴¹ Mer om fördelningsprinciper under delen Rättvisa och jämlikhet

⁴² Gustafsson, Thomas, *Kuba*, Carlsson, Stockholm, 2006, sida 606

⁴³ Nazzari, Muriel, The “Woman Question” in Cuba: An Analysis of Material Constraints on Its Solution, *Journal of Woman in Culture and Society* 1983, vol. 9 nr. 2, sida 246-247, <http://links.jstor.org/sici?sici=0097-9740%28198324%299%3A2%3C246%3AT%22QICA%3E2.0.CO%3B2-V>, (Hämtad: 2011-11-12)

⁴⁴ ”Planekonomi”, i *Nationalencyklopedin*, <http://www.ne.se.ludwig.lub.lu.se/enkel/planekonomi>, Nationalencyklopedin, (Hämtad 2011-12-30)

1990 var starten på den period som Fidel Castro valt att kalla ”Specialperioden”. Det var en period då Kuba upplevde stora ekonomiska svårigheter. Anledningen till denna ekonomiska nedgång var Sovjetunionens fall. Tidigare hade 86 % av Kubas export gått till Comecon, en kommunistisk handelsorganisation. Samma organisation stod för 87 % av Kubas import. Sovjetunionen stod för 71 % av alla varor som exporterades och importerades till och från Kuba.⁴⁵ Ännu en anledning till krisen var USA:s hårt hållna ekonomiska embargo. Embargot påbörjades 1963 och är fortfarande strikt, trots uppmaningar från FN om en upphävning. För att släppa på embargot kräver USA att Kuba släpper sina politiska fångar, påbörjar en demokratisering och betalar tillbaka för den amerikanska egendom som ockuperades vid revolutionen.⁴⁶

På grund av den ekonomiska krisen reducerades Kubas GDP (Gross Domestic Product) med en tredjedel och energitillgången halverades. Detta ledde i sin tur till att jordbruksproduktionen stagnerade och därmed ett stort livsmedelsunderskott. Även exportindustrin drabbades hårt, då råmaterialproduktionen i princip avstannade. Kubanerna hade sina ransoneringskort, som ger dem rätten till en viss mängd mat varje månad. Men det fanns helt enkelt inte tillräckligt med mat att tillgå.⁴⁷

5.1 Turismen – den ekonomiska räddningen?

Kring revolutionärernas maktövertagande, 1959, förkunnade Fidel Castro att turism var ännu en form av imperialism, uppbyggt på bevarandet av det borgerliga klassamhället.⁴⁸ Cirka 30 år senare skulle turismen bli Kubas viktigaste inkomstkälla.

På grund av ”Specialperioden” beslutade PCC att storsatsa på turismen för att kunna få inkomster utifrån. 2008 valde 2,8 miljoner att besöka Kuba. I och med det ökade inflödet av turister kan man fundera kring om det kommer leda till ett mer öppet samhälle som rör sig närmare den globala och kapitalistiska arenan och längre ifrån det socialistiska samhälle som Kuba ska bestå av. Avsikten med den stora satsningen är ju egentligen från PCC:s sida, att kunna rädda revolutionen från kollaps, frågan är vad utfallet av denna satsning egentligen blir. Det tycks inkonsekvent, med tanke på Kubas socialistiska agenda, att denna stora satsning verkar leda till

---

⁴⁵ Gustafsson, Thomas, *Kuba*, Carlsson, Stockholm, 2006, sida 342-343

⁴⁶ Gustafsson, Thomas, *Kuba*, Carlsson, Stockholm, 2006, sida 430-431

⁴⁷ Gaston Uriarte, Miren, Social Policy Responses to Cuba’s Economic Crisis, *Cuban studies*, Volym 35 2004, sida 106-107, <http://muse.jhu.edu/journals/cub/summary/v035/35.1uriarte.html>, (Hämtad: 2011-12-14)

⁴⁸ Gustafsson, Thomas, *Kuba*, Carlsson, Stockholm, 2006, sida 537

socioekonomiska skillnader, grovt talat, att en turismapartheid skapats. Kubaner saknar tillträde till turistställen och förvägras vissa varor, då varorna endast kan betalas med turistvaluta.⁴⁹

5.2 Valutauppdelningen

*”Kuba är ett land där barnen fantiserar om att bli turister när de blir stora, då får de ju allt det goda som kubanen inte har.”*⁵⁰

Detta citat, taget ur boken *”Kuba”* av Thomas Gustafsson, påvisar den sociala ojämlikhet som råder mellan turister och kubaner, bland annat i och med valutauppdelningen som denna del handlar om.

Enligt Carlos Lage, Kubas vicepresident fram till 2009, har ”Specialperioden” tvingat PCC att bedriva en temporär socialistisk marknadsekonomi. Han understryker dock att dessa reformer inte kommer förändra revolutionen. Lage var högste ekonomiskt ansvarig strax efter ”Specialperioden” och var ledare för den kommission som skulle rädda Kuba och dessutom revolutionen undan den ekonomiska krisen. Lage genomförde flera reformer. Däribland genomfördes en drastisk valutareform 2004; avskaffandet av användandet av amerikanska dollar. Istället skulle det nu finnas två kubanska valutor. Kubanska pesos (Peso Cubano) för kubaner och konvertibla pesos (Pesos Convertibles) för turister.⁵¹

En anledning till denna reform var att göra sig självständig från den amerikanska börsmarknaden, då US dollar tidigare var den accepterade turistvalutan. En annan var att turistströmningarna, under början av 2000-talet, inte fortsatte öka på det sätt som man förväntat och som krävdes för att kunna upprätthålla den kubanska statskassan. Detta berodde förmodligen på svårigheterna att erbjuda de varor och tjänster som turister är vana vid. Exempel på sådana svårigheter är ransoneringen av mat och brist på basala saker som tvål och andra varor. Kubanerna tillåts äga turistvaluta, men den finns endast tillgänglig om kubanen arbetar inom turism, får pengar skickade till sig eller genom den svarta marknaden.⁵²

---

⁴⁹ Babb, Florence E., *The tourism encounter: fashioning Latin American nations and histories*, Stanford University Press, Stanford, Calif., 2011, sida 20 och 23

⁵⁰ Gustafsson, Thomas, *Kuba*, Carlsson, Stockholm, 2006, sida 11

⁵¹ Gustafsson, Thomas, *Kuba*, Carlsson, Stockholm, 2006, sida 413-415

⁵² Gustafsson, Thomas, *Kuba*, Carlsson, Stockholm, 2006, sida 540

Analys

6. PCC:s de facto påverkan

“During this current period of serious economic difficulties, prostitution involves people with poor ethical and moral values who wish to acquire material goods and services which today can only be bought with freely convertible currency.”⁵³

Detta citat är taget ur Kubas svar på CEDAWS statsrapport om frågan kring prostitution och sexturism. Genom denna mening, där de prostituerade beskrivs som personer med bristande etiska och moraliska värderingar, går det att märka en tendens om ett skuldbeläggande på den prostituerade. Dock erkänns även en del av roten till prostitutionen; ekonomin.

I detta kapitel avser jag att redogöra för den situation som den kubanska regeringens politik försätter människor i. De faktabaserade redogörelserna kommer att ta mindre plats, till förmån för analyserande och en diskussion om situationen. Hur påverkar PCC:s politiska agenda egentligen det kubanska folket, och framför allt kvinnorna som arbetar som jiniteras? Leder den till ett indirekt missgynnande av kvinnor?

6.1 Vad har PCC gjort för att stävja sexturismen?

Den kubanska lagstiftningen säger att en kvinna som tar betalt för sexuella tjänster inte begår något brott. Dock finns det viss godtycklighet gällande denna lag. Den öppnar upp för polisen att gripa en kvinna för ”samhällsfarligt beteende” om ”det anses berättigat”. Detta innebär att prostitution i vissa fall ska beaktas som samhällsfarligt beteende och att polisen avgör själva huruvida ett gripande är berättigat. Att betala för sexuella tjänster är inte heller olagligt, så länge den prostituerade inte är minderårig. Utnyttjande av minderårig och även koppleri (i alla former) är strängt straffbelagt.

Som tidigare nämnt var det i korrelation med Specialperioden som turismen ökade, vilket i sin tur resulterade i ökad prostitution. 1993 var dollarn fortfarande den allmänt vedertagna turistvalutan. Detta år ändrades lagstiftningen till att även kubaner fick äga dollar, vilket blev den stora öppningen till en avsevärt ökande sexturism. Till en början handlade man mycket öppet.

---

⁵³ CEDAW Committee on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women, CEDAW/C/CUB/5-6, 2006, http://www.bayefsky.com/reports/cuba_cedaw_c_cub_5_6_2006.pdf, sida 29 (Hämtad 2011-11-10)

Prostituerade och hallickar samarbetade med hotell och gick öppet runt på hotell och turistområden för att erbjuda sin kropp. Polis mutades för att blunda. Många drog paralleller till tiden då Kuba var Amerikas bordell. Det skulle dröja fram till 1995 innan regeringen valde att vidta åtgärder. Det finns spekulationer kring att man valde agera just då i och med att den värsta ekonomiska krisen var förbi och därmed var man inte av lika extremt behov av turismen som inkomstkälla. Huruvida det är anledningen till agerandet är svårt att avgöra.

1995, höll Fidel Castro tal, där han påtalade prostitutionen som problem och lovade effektiva åtgärder. De största hotellen och diskoteken fick direkta order att stoppa trafiken. Polisen genomförde razzior då prostituerade greps. Regeringen inriktade sig på de viktigaste turiststäderna; Havanna och Varadero. I bara Varadero greps 7000 kubanska flickor och kvinnor. Dessa människors öden därefter såg olika ut. Vissa skickades till hemorten för att omskolning, medan andra ställdes inför rätta för farlighet. PCC utropade Varadero till turistzon, med egna regler. Kubaner som inte arbetar eller bor i Varadero släpps inte in där. Trots dessa omfattande och strikta åtgärder, gick det inte att stävja prostitutionen. Många led fortfarande svårt av den ekonomiska krisen och behövde tjäna de pengar som prostitutionsarbetet gav. En liknande razzia hölls igen 1998, då tusentals flickor och kvinnor greps. Skillnaden denna gång var att även många hallickar och andra som tjänade pengar genom koppleri greps.

Förutom razziorna och massgripanden utdelades även ökade resurser till sociala myndigheter. De sociala myndigheterna skulle ta emot de kvinnor och flickor som skickades till sina hemorter. Deras viktigaste uppgift blev dock att försöka förhindra unga flickor från att fastna i prostitutionen. Vid den andra razzian skickades många prostituerade på läger för att utreda deras situation. Efter utredningen som pågick runt en månad skedde ungefär samma procedur som vid gripningarna. Vissa flickor skickades hem medan andra skickades vidare på ett arbetsläger, där en del tvingades stanna ett helt år. Sedan dess har man fortsatt på samma spår; att lösa problemet genom razzior och gripanden på lösa grunder.⁵⁴

6.2 Direkt eller indirekt diskriminering de jure (genom lagstiftning)?

Detta exempel påvisar hur PCC:s politik fortfarande har en stark grund i kommunism-leninismen. PCC har försökt lösa problemet genom att frihetsberöva de prostituerade och därmed tillämpat dess godtyckliga lag om prostitution. På många andra plan råder en teoretisk jämlikhet på Kuba,

---

⁵⁴ Gustafsson, Thomas, *Kuba*, Carlsson, Stockholm, 2006, sida 602-608

då man har tillämpat lagar för att främja jämlikhet mellan könen. Men just denna lag, där det sporadiskt är olagligt för den prostituerade att sälja sin kropp men aldrig olagligt för den som köper sex, är rent teoretiskt missgynnande för den prostituerade. Då den prostituerade i de flesta fall är kvinna resulterar denna lag i ett missgynnande av kvinnan. Ett missgynnande av en specifik grupp, är i princip likställt med diskriminering. Huruvida missgynnandet är av direkt eller indirekt karaktär är något jag kommer diskutera här.

Då Kuba har ratificerat CEDAW (Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women) har Kuba därmed bundit sig till att inte utföra någon form av diskriminering, direkt som indirekt. Detta enligt artikel 1 i CEDAW:s konvention, där diskriminering definieras. Stater som ratificerar CEDAW binder sig till att förebygga och kriminalisera handlingar, system och lagstiftningar som leder till diskriminering, oavsett om det är avsikten eller endast effekten som resulterar i diskriminering. Den egentliga definitionen av indirekt diskriminering är en handling, lagstiftning eller system och så vidare som vid första anblick ser neutralt ut. Effekten av exempelvis den neutrala lagen är dock missgynnande för en specifik grupp. För att något ska räknas till indirekt diskriminering krävs ingen avsikt. Om handlingen eller lagstiftningen har ett berättigat syfte och den ojämlika behandlingen det leder till är ett lämpligt och nödvändigt medel för att uppnå detta syfte, så tillåts dock diskriminering enligt CEDAW.

När väl sexturismen var ett faktum var tillvägagångssättet för att stävja den ännu ett exempel där skulden verkar läggas främst på den prostituerade. PCC utfärdade order om att mer eller mindre plocka bort de flickor, som man tyckte utgjorde någon form av farlighet. Detta ger ett okonstlat exempel på hur lagstiftningen i detta fall har lett till att kvinnor missgynnats. Det påvisar också hur marxism-leninismen fortfarande spelar roll i hur PCC agerar vid social ickeharmonier. Sexturismen tycks inte gynna den sociala harmoni man vill uppnå och därmed utövar PCC sin kontroll genom att frihetsberöva de oönskade medborgarna för att omskola dem till stöttepelare för den sociala harmonin. För det första är detta besynnerligt, eftersom det egentligen bör vara turismen, det Fidel Castro kallat ”ännu en form av imperialism”, som är roten till att den sociala harmonin under denna period verkar så svåruppnådd. För det andra är det besynnerligt att omskolning ses som lösningen på sexturismen, då Kuba har ett väl understött utbildningsprogram. De flesta av de prostituerade har alltså redan tidigare försetts med adekvat utbildning.

Tillägget i lagen om att sälja sexuella tjänster, att prostituerade grips om det anses utgöra en samhällsfarlighet, har förmodligen som syfte att kväsa prostitutionen. Men frågan är om tillämpningen av denna lag är berättigad, lämplig och nödvändig som medel för att uppnå detta syfte. Syftet i sig, kan möjligtvis anses vara berättigat, både politiskt och moraliskt. Politiskt, eftersom prostitution enligt den marxist-leninistiska agendan är ett kapitalismens gissel. Moraliskt då de prostituerade kan fara illa av sitt arbete, både psykiskt och fysiskt. Men medlet, lagen och hur den har tillämpats, speciellt under de razzior som har genomförts, verkar oberättigat. Tillämpandet av lagen har påvisat ett nästintill totalt skuldbeläggande av den prostituerade. Den som köper sexuella tjänster går fri från ansvar, trots att dennes medverkan i det, som i vissa fall betecknas som ett brott är en nödvändighet för att brottet ens ska begås.

Den teoretiska ojämlikheten är befintlig, men avsikten med lagen är förmodligen inte ett missgynnande av kvinnor. De facto ojämlikheten kan utläsas på två olika sätt. Å ena sidan kan man se på det hela ur etisk synpunkt; lagen leder till att de prostituerade kriminaliseras, istället för de köpande. De prostituerade straffas för att de i desperation tvingas sälja sina kroppar, medan de köpande går fria. Å andra sidan kan man se det ur en ekonomisk synvinkel, kvinnor på Kuba prostituerar sig främst av ekonomiska skäl, genom att straffa den prostituerade förlorar densamma en stor ekonomiskälla.

Även om lagen inte har för avsikt att missgynna kvinnor, så skuldbelägger lagen öppet, endast ena parten i brottet. På så sätt är det svårt att se lagen som tillsynes könsneutral. Därmed är det komplicerat att avgöra huruvida fallet med de prostituerade kvinnorna på Kuba gäller direkt eller indirekt diskriminering. En negativ effekt för kvinnor är uppenbart förekommande, men avsikten är diskutabel. Förmodligen är avsikten att beskydda dessa kvinnor från den situation de befinner sig i som prostituerade. Men att beskydda genom att frihetsberöva och skuldbelägga de prostituerade har sannolikt inte den verkan som den kubanska regeringen anser vara den önskvärda. Vare sig det gäller direkt eller indirekt diskriminering, omfattas de båda av CEDAWS artikel 1 och är därmed, vid ratificering, gällande som kränkningar om de inte efterföljs.

6.3 Vari ligger missgynnandet?

Om förekomsten av ett missgynnande av kvinnor är fastställt, uppkommer frågan kring vad missgynnandet egentligen gäller och om det finns belägg för detta i internationella överenskommelser. I definitionen av diskriminering som återges på sida 7 i denna uppsats,

fastställer CEDAW att diskriminering kan ske inom alla områden som berör mänskliga rättigheter. I den mer specificerade definitionen ger kommittén några exempel på sådana områden. Man beskriver att diskriminering kan ske i såväl offentliga som privata sammanhang. Specifikt står det att en konventionsstat måste försäkra att ingen diskriminering får förekomma i statens lagstiftning. Relevant för situationen gällande sexturismen på Kuba är också att konventionsstaten är bunden till att aktivt skydda kvinnor från diskriminering begått av statliga organisationer och rättsväsendet. Vid diskrimineringsbrott ska fallet tas upp i kompetent domstol och om den åtalade är skyldig ska denne ställas inför någon form av botgöring.⁵⁵

Då lagen om prostitution, i sin effekt, verkar missgynnande för kvinnor, påvisar det en kränkning av den mänskliga rättigheten att vara lika inför lagen. Vidare är agerandet i frågan, att mer eller mindre tvångsomhändertagna prostituerade av vaga anledningar också det ett missgynnande. Enligt FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna, artikel 7, är alla lika inför lagen och har rättighet till lika skydd och behandling av och inför lagen. I artikeln som följer, nummer 8, fastställs att ingen ska utsättas för godtycklig arrestering, fördröjande eller exil. På dessa två artiklar förekommer alltså ett missgynnande av kvinnor. För att något ska tillräknas som ett missgynnande krävs också att den specifika gruppen behandlas sämre än andra grupper i en jämförbar situation. Då männen som köper sexuella tjänster inte tvingas uppleva några påföljder, behandlas de onekligen på ett bättre sätt.

Återigen kommer då frågan om de olika rollerna i brottet upp. Enligt en svensk juridisk synpunkt, ses den köpande som förövaren och den prostituerade som offret, då det i Sverige endast är olagligt att köpa sexuella tjänster. Eftersom roller av offer och förövare inte har en tillräcklig funktion i fallet om sexturism på Kuba, verkar den enklaste utvägen vara att se den köpande och den prostituerade som jämlikar i en gemensam handling. Därmed hamnar de båda parterna i en jämförbar situation, med varandra. Följaktligen är ett missgynnande av den ena eller den andra parten en plausibel situation.

---

⁵⁵ CEDAW (Convention on the Elimination of Discrimination Against Women), *General recommendation No. 25, on article 4, paragraph 1, of the Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women, on temporary special measures*, 2004, http://www.bayefsky.com/general/cedaw_genrecom_25_2004.pdf, sida 3 (Hämtad: 2011-01-01)

7. Applicering av Rawls och Marx rättviseteori i frågan om huruvida kvinnor missgynnas

Specialperioden på Kuba, och därmed stora satsningar på turismen, har resulterat i ett samhälle som ökat den sociala och ekonomiska ojämlikheten på Kuba. Den största klyftan som skapats är den mellan turister och kubaner. Detta får mig att fundera kring huruvida Kuba efterlever sina marxist-leninistiska värderingar och José Martí's ideal om att eliminera orättvisa? För att reda ut frågan om rättvisa/orättvisa kommer jag att diskutera kring det normativa begreppet rättvisa ur en relativt liberal synvinkel med fokus på John Rawls i förhållande till den marxistiska synen på rättvisa. En aktuell fråga här är: skulle Rawls eller Marx se på sexturismen som utgång av politiska beslut, som rättvist?

Enligt den marxistiska rättviseteorin ska jämlikhet uppnås genom icke-exploateringsprincipen och behovsprincipen. Principerna verkar framför allt fokusera på finansiell rättvisa. Dessa två principer tillsammans säger att varje arbetare ska få ta del av mervärdet, då det är arbetarna som producerar ett mervärde. Dock ska den del som arbetaren får ta del av regleras av behovsprincipen, vilken innebär att varje arbetare ska få så mycket som denne är i behov av för att tillfredsställa de mest basala behoven. Detta oavsett arbetarens produktionsmängd, då vi föds med olika kapacitet.

Problematiseringen gällande marxismen och kvinnor i detta fall, blir att för att räknas in i det offentliga systemet som ger människan rätt till mervärde och statsfinansierade institutioner som skola och sjukvård, krävs det att denne ska arbeta offentligt. Något som rent traditionellt ses som kvinnligt arbete, hemarbete, räknas till exempel inte in. Detsamma borde då, rent marxismteoretiskt gälla prostitution, eftersom det i vissa fall är olagligt och inte officiellt bidrar till statskassan. Hemarbete, såsom barnomsorg och hushållsarbete verkar inofficiellt som bidrag till statskassan, då barn som växer upp i trygga hem sannolikt sedan växer upp till kompetenta personer som bidrar till statskassan. Även prostitution verkar bidra inofficiellt till statskassan och därmed mervärdet. Att de prostituerade arbetar, och till ett förhållandevis lågt pris, gör troligtvis att sexturister väljer att åka till Kuba. Då tjänar Kuba på att dessa turister äter på statliga restauranger och bor på statliga hotell. Ur en rent finansiell rättvisesynpunkt är det då fel att de prostituerade straffas, då de indirekt verkar bidra till statskassan. Teoretiskt sett, borde de prostituerade få ta del av mervärdet.

Eliminerandet av godtycklighet är en av de punkter som Rawls också tar upp som en essentiell del av sin rättviseteori. Denna godtycklighet ska elimineras, genom jämnt fördelade resurser. Dock kan ett ojämnt fördelande leda till en positiv utgång för de sämst ställda i samhället. Frågan är om turismsatsningen och valutareformen leder till en förbättrad situation för de sämst ställda på Kuba. Kuba är ju tänkt att fungera som ett klasslöst samhälle. Dock finns det de facto skillnader i finansiell verklighet för olika människor, därmed är det svårt att avgöra vad reformen och satsningen gav de sämst ställda i samhället. Möjligtvis skapade reformen och satsningen en ny grupp sämst ställda på Kuba, vari alla kubaner som inte arbetar inom turism inräknas. Att många kvinnor då väljer att arbeta med sexturism, är ur finansiell synpunkt förståeligt.

En annan intressant del i Rawls teori är frågan om likabehandling inför rättsväsendet. Den kubanska lagen om prostitution innehar en viss godtycklighet, på två olika sätt: delvis för att den säger att det är olagligt att sälja sexuella tjänster i vissa fall då polisen anser att den prostituerade utgör en samhällsfarlighet, delvis för att det inte under några omständigheter är olagligt att köpa sex (undantaget om den prostituerade är minderårig). Den kubanska lagen om prostitution verkar göra skillnad på män och kvinnor inför lagen. Då merparten av de prostituerade är kvinnor, utgör dem en grupp som enligt Rawls teori behandlas orättvist, då de särbehandlas som grupp och därmed missgynnas av denna lag. Den juridiska politik som PCC för på Kuba gällande prostitution, är följaktligen orättvis enligt Rawls.

8. Avslutande diskussion och slutsats

Anledningarna till sexturismens förekomst på Kuba är många. Innan revolutionen var Kuba ett land som levde under förtryck från andra länder, däribland USA. Kuba var korrupt och kallat Amerikas bordell. Även efter revolutionen lever folket på Kuba under förtryck, men numera framför allt på grund av den kubanska regeringens envisa kamp för att hålla fast vid revolutionen. Marxismleninismen, som ursprungligen fungerade som PCC:s ideologiska understöd, hade som mål att verka utjämnande i samhället. På många områden har ideologin faktiskt haft utjämnande effekt på samhället. Utbildningsnivån på Kuba är hög och sjukvården allmän och lättåtkomlig. Så länge det ekonomiska samarbetet mellan Kuba och Sovjetunionen var verksamt fungerade systemet med ransoneringskort, som gav de kubanska invånarna en åtminstone dräglig tillvaro. Men vid Sovjetunionens fall och därmed avslutandet av detta ekonomiska samarbete, påbörjades ”Specialperioden”.

I och med ”Specialperioden”, det vill säga den mycket svåra ekonomiska krisen som Kuba ställdes för genomfördes i desperation den stora satsningen på turismen som delvis skulle locka tillbaka det Kuba som Fidel Castro förkastat. Valutauppdelningen som ca 10 år senare genomfördes försatte den kubanska befolkningen i ett beroendeförhållande till turismindustrin, om kubanen ville komma åt något mer än absoluta basvaror.

Detta är intressant, då det återigen påvisar marxismens föränderliga aktion i en föränderlig värld, för att behålla en vision om en upprätthållen revolution och en stundande social harmoni. Den marxistiska rättviseteorin har ett intressant sätt att angripa orättvisor. Dels genom att arbetare får sin beskärda del av det mervärde som deras arbete skapat, men också genom den utjämnande behovsprincipen. Behovsprincipen ger marxismen ett osjälviskt drag, då den innebär att varje människa ska få så pass stor del av mervärdet som personen är i behov av, oavsett personens produktionsmängd. Rättvisepincipen i sig är intressant inom detta område, då orättvisa verkar ligga till stor grund för sexturismen som fenomen.

Valutareformen och det faktum att vissa områden endast ger tillträde till turister eller arbetande inom turismsektorn har skapat en apartheidsituation mellan turister och kubaner. Den konvertibla valutan (turistvalutan det vill säga) öppnar upp en värld av nya möjligheter, genom ny tillgång till varor och tjänster som ligger utom det allra mest basala. Under ”Specialperioden” blev dock även varor som tvål och olja avsedda för turister, då ransoneringskortet och den låga lönen av kubanska pesos inte räckte tillräcklig långt för kubanen.

Ur en diskrimineringssynpunkt kan den situation som den vanliga kubanen ställs inför, i och med valutareformen, på ett sätt räknas som ett missgynnande. Kubanen får inte tillgång till samma varor och till samma platser som andra personer i en jämförbar situation. Dock, om man ser till den kubanska regeringens avsikt med reformen, så är den förmodligen att få in mer pengar till statskassan. Som tidigare nämnt ska, enligt den marxistiska läran, alla arbetare få ta del av produktionsmervärdet. Därmed bör reformen leda till en, i allmänhet bättre situation för hela det kubanska folket. Reformen och turismsatsningen har istället lett till en bättre finansiell situation för vissa och förmodligen en ungefär likvärdig finansiell situation som tidigare för andra.

Avsikten med turismsatsningen och reformen var förmodligen att förbättra allas situation men effekten har blivit av missgynnande karaktär för de kubaner som inte arbetar inom turismsektorn. Då det mervärde som satsningen och reformen har gett inte delats lika hos befolkningen, skapas

även enligt marxistisk teori en orättvis utgång. Den marxistiska rättviseteorin kolliderar med det finansiella upprätthållandet av en marxistisk stat.

Enligt Rawls rättviseteori ska en rättvis resursfördelning tillämpas, såvida en orättvis fördelning inte skulle gynna de sämst ställda. Denna teori är svårapplicerad på det kubanska samhället, då det rent teoretisk ska råda total klasslöshet. Som jag diskuterade kring i ett tidigare avsnitt kan den kubanska politiken dock ha lett till en ny grupp av de sämst ställda i samhället. Det vill säga de som inte arbetar inom turism.

Kring frågan om sexturismen och huruvida kvinnor missgynnas genom orättvis lagstiftning och en svår ekonomisk situation, skapad av en kubanska ekonomiska politiken ger den marxistiska rättviseteorin ett komplext svar. Den marxistiska teorin skapar en kontradiktorisk situation för de prostituerade kvinnorna som arbetar inom turismsektorn. Teorin garanterar den offentliga arbetaren sin beskärda del av produktionsmervärdet. De prostituerade bidrar sannolikt till statskassan. Detta i och med att turister som kommer på grund av sexturismen, bidrar till officiella statliga produktionen, genom exempelvis hotellvistelser och restaurangbesök. Trots det inofficiella och indirekta bidraget till statskassan, tar inte den prostituerade del av det statliga mervärdet. Istället skapar hon en ny marknad, som förmodligen är mer lukrativ för den prostituerade än om denne arbetat inom den offentliga marknaden.

Enligt de båda rättviseteorierorna råder en orättvis situation mellan kubaner och turister. Enligt Marx, eftersom resurserna fördelas ojämlikt och enligt Rawls eftersom resurserna fördelas ojämlikt utan ett syfte att gynna de sämst ställda. Ur diskrimineringsynpunkt missgynnas indirekt de kubaner som inte arbetar inom turismsektorn. Vid diskussion kring området för sexturism och huruvida sexturismen kan rättfärdigas genom ett rättvisemotiv återkommer de centrala begreppen; avsikt och effekt. Den kubanska regeringens avsikt med turismsatsningen är uppenbarligen inte att skapa en sexturism som följd. Men faktumet kvarstår att detta är fallet. Ur en marxistisk rättviseaspekt bör de prostituerade få ta del av produktionsmervärdet, då de indirekt bidrar till det. Förutom detta missgynnande, tar Rawls upp eliminerandet av godtycklighet som rättvisans grundsyfte. Då lagen om prostitution på Kuba verkar godtyckligt (endast ena parten straffas) ligger även här ett missgynnande för den prostituerade kvinnan.

Kubas ratificering av CEDAW och därmed även kommitténs definition av diskriminering borde innebära att det enligt lag är förbjudet att direkt eller indirekt diskriminera, med kön som

grund. Därmed bör även den politik som just Partido Comunista de Cuba bedriver, de facto motarbeta sexturismen på ett sätt som inte skuldbelägger den prostituerade. Hårt draget blir den prostituerade kvinnan ett offer för upprätthållandet av revolutionen. Trots att turism är ett fenomen som Fidel Castro ursprungligen fullkomligt räknar till den kapitalistiska världen, skulle denna vara räddningen för revolutionen. Då effekten blev sexturism, svarade PCC genom att skuldbelägga den prostituerade, genom att bestraffa denna grupp på olika sätt. Skuldbeläggandet rättfärdigades genom att prostituerade sågs som samhällsfarliga och störde den sociala harmonin. Detta trots att ökningen av prostitution på Kuba faktiskt har skett på grund av den finansiella situation som kubanerna i allmänhet och de kubanska kvinnorna i synnerhet har försatts i.

Källförteckning

Böcker:

Babb, Florence E., *The tourism encounter: fashioning Latin American nations and histories*, Stanford University Press, Stanford, Calif., 2011

Barrett, Michéle, *Kvinnoförtryck en feministisk och marxistisk analys*, Zenit Förlag, 1982, sida 105-106

Bergström, Göran & Boréus, Kristina, *Textens mening och makt: metodbok i samhällsvetenskaplig textanalys*, Studentlitteratur, Lund, 2000

Gustafsson, Thomas, *Kuba*, Carlsson, Stockholm, 2006

Johansson, Ingvar & Liedman, Sven-Eric, *Positivism och marxism*, 4. uppl., Daidalos, Göteborg, 1993

Kolakowski, Leszek, *Main currents of Marxism: its origins, growth and dissolution. 3, The breakdown*, Oxford U.P., Oxford, 1981

Reinikainen, Jouni, 2009, ”Rättvisa”, i Beckman, Ludvig & Mörkenstam, Ulf (red.), *Politisk teori*, 1. uppl., Liber, Malmö, 2009

Wendt Höjer, Maria & Åse, Cecilia, *Politikens paradoxer: en introduktion till feministisk politisk teori*, 2., [omarb. och utök.] uppl., Academia adacta, Lund, 1999

Internetkällor - artiklar & rapporter

CEDAW (Convention on the Elimination of Discrimination Against Women), *General recommendation No. 25, on article 4, paragraph 1, of the Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women, on temporary special measures*, 2004, http://www.bayefsky.com/general/cedaw_genrecom_25_2004.pdf, Publicerad 2004, Hämtad: 2011-01-01

CEDAW Committee on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women, *CEDAW/C/CUB/5-6*, http://www.bayefsky.com/reports/cuba_cedaw_c_cub_5_6_2006.pdf, Publicerad 2006, Hämtad 2011-11-10

Davidson, O’Connell, Julia, Sex tourism in Cuba, *Race and Class*, 38: 39-48, <http://rac.sagepub.com/content/38/1/39.citation>, Publicerad 1996, Hämtad 2011-10-11

Gaston Uriarte, Miren, Social Policy Responses to Cuba’s Economic Crisis, *Cuban studies, Volym 35 2004*, <http://muse.jhu.edu/journals/cub/summary/v035/35.1uriarte.html>, Publicerad 2004, Hämtad: 2011-12-14

Hollander, Paul, Research on Marxist societies: The relationship between theory and practice, *Annual review of Sociology*, vol 8 (1982), <http://www.jstor.org/pss/2945998>, Publicerad 1982, Hämtad: 2011-10-12

Nationalencyklopedin, ”Planekonomi”, <http://www.ne.se.ludwig.lub.lu.se/enkel/planekonomi>, Nationalencyklopedin, Hämtad: 2011-12-30.

Nazzari, Muriel, The “Woman Question” in Cuba: An Analysis of Material Constraints on Its Solution, *Journal of Woman in Culture and Society* 1983, vol. 9 nr. 2, <http://links.jstor.org/sici?sici=0097-9740%28198324%299%3A2%3C246%3AT%22QICA%3E2.0.CO%3B2-V>, Publicerad 1983, Hämtad: 2011-11-12

United Nations Treaty Collection, *Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women*, http://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=IV-8&chapter=4&lang=en, Hämtad: 2011-12-21